

Γράφει ο Θεολόγος – Εκκλησιαστικός Ιστορικός – Νομικός κ. Ιωάννης
Ελ. Σιδηράς

Η πόλη της Ξάνθης κατά τις αρχές του 20ου αιώνας

Η Ξάνθη (Xanthi), πόλη της Δυτικής Θράκης προς τα όρια της Μακεδονίας είναι κτισμένη στους πρόποδες της οροσειράς Ροδόπης και στις αρχές του 20ου αιώνα περιεβάλετο ακόμη με τα βυζαντινά τείχη, τα οποία δυστυχώς μετά την δεκαετία του 1950 λόγω της ραγδαίας ανοικοδομήσεως κατεστράφησαν στο μεγαλύτερο μέρος τους.

Η Ξάνθη ήταν η διοικητική – πολιτική πρωτεύουσα του ομώνυμου Καζά (υποδιοικήσεως) ο οποίος υπήγετο στο Σαντζάκιο (διοίκηση) Γκιουμουλτζίνας του Βιλαετίου (νομού) Αδριανουπόλεως. Κείται επί της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης – Κωνσταντινουπόλεως και τότε απείχε 1 1/2 ώρα από την Γκιουμουλτζίνα (Κομοτηνή), 7 ώρες από την Θεσσαλονίκη και περίπου 3 1/2 ώρες από το Δεδέαγατς (Αλεξανδρούπολη). Συνεδέετο επίσης δια αμαξιτής οδού με τον λιμένα του Πόρτο – Λάγος, απέχουσα 2 1/2 ώρες και με τον λιμένα της Καβάλας 3 1/2 ώρες.

Οι βασικές αρχές της πόλεως ήταν ο Καϊμακάμης (διοικητής) και ο αντικαταστάτης αυτού. Η πόλη της Ξάνθης ήταν επίσης και η εκκλησιαστική έδρα της ιεράς Μητροπόλεως Ξάνθης και Περιθεωρίου, της οποίας μητροπολίτης την περίοδο εκείνη ήταν ο αείμνηστος Ιωακείμ. Η δε εκκλησιαστική επαρχία Ξάνθης περιελάμβανε τότε 15 ελληνορθόδοξα χωριά, από τα οποία τα 2 ανήκαν διοικητικώς στο Σαντζάκιο

Γκιουμουλτζίνας, τα 5 ανήκαν στον Καζά Ξάνθης, ολόκληρη η υποδιοίκηση Σαρή Σαμπάν, της οποίας οι πλείστοι των κατοίκων ήταν οθωμανοί, 3 χωριά της διοικήσεως Αλή Τσελεμπί και την πόλη της Καβάλας με 4 πλησιόχωρα χωριά.

Ο συνολικός πληθυσμός της Ξάνθης ανήρχετο σε 16.000 κατοίκους, από τους οποίους 8.000 ήταν οθωμανοί, 7.400 ήσαν Έλληνες χριστιανοί, 550 Βούλγαροι (οι πλείστοι ξένοι, ερχόμενοι στην Ξάνθη κατά το θέρος για την επεξεργασία των καπνών), και 50-100 Αρμένιοι.

Στην πόλη της Ξάνθης υπήρχαν 6 ορθόδοξες εκκλησίες στις οποίες λειτουργούσαν 7 ιερείς. Πέριξ της πόλεως υπήρχαν 3 ιερές μονές, της λεγομένης Καλαμούς, της Παναγίας και των Ταξιαρχών ή Αρχαγγελιώτισσας. Λειτουργούσε όμως και ένα βουλγαρικό παρεκκλήσιο με 1 ιερέα.

Η παιδεία στην Ξάνθη

Στην ελληνορθόδοξη κοινότητα της πόλεως λειτουργούσε επτατάξιο γυμνάσιο με 9 διδασκάλους και 350 μαθητές. Στο ελληνικό εκτατάξιο Παρθεναγωγείο, όπου edίδασκαν 8 διδασκάλισσες και 260 μαθήτριες. Στα 4 νηπιαγωγεία δίδασκαν από 2 διδασκάλισσες και ο συνολικός αριθμός των νηπίων ανήρχετο σε 420.

Οι οθωμανοί διέθεταν και λειτουργούσαν 8 μικρά αρρεναγωγεία, 1 σχολαρχείο (το λεγόμενο Ρουσδιέ), στα οποία edίδασκαν συνολικά 18

διδάσκαλοι και φοιτούσαν 450 μαθητές. Στο δε οθωμανικό Παρθεναγωγείο edίδασκαν 2 διδασκάλισσες σε 150 μαθήτριες. Λειτουργούσε επίσης και ένα βουλγαρικό σχολείο στο οποίο edίδασκαν 2 διδάσκαλοι και 1 διδασκάλισσα σε συνολικά 44 μαθητές και μαθήτριες.

Σωματεία της πόλεως

Τα ελληνικά σωματεία της πόλεως ήταν: ο μουσικός γυμναστικός σύλλογος, η Αγαθοεργός Αδελφότης Κυριών, η Αδελφότης Καπνεργατών η «Πρόοδος» και ο πολιτικός σύνδεσμος. Οι λέσχες στην Ξάνθη ήταν τρεις. Η μία του Νεοτουρκικού Κομιτάτου που ιδρύθηκε το έτος 1908, όταν ανήλθαν στο πολιτικό προσκήνιο της παρακμάζουσας τότε οθωμανικής αυτοκρατορίας οι νεότουρκοι ή νεοθωμανοί, η άλλη της ελληνικής κοινότητας και η τρίτη βουλγαρική. Οι πλέον οργανωμένες συντεχνίες της πόλεως ήταν των κηπουρών, των υποδηματοποιών, των σανδαλοποιών, των κουρέων και των κρεοπωλών. Άξιο μνείας είναι επίσης και το πολύ οργανωμένο δημοτικό νοσοκομείο της πόλεως.

Πολιτική και οικονομική ζωή

Στην πόλη της Ξάνθης, είχαν την έδρα τους τα προξενεία της Ελλάδος και της Αυστρίας. Λειτουργούσαν επίσης στην πόλη η οθωμανική αυτοκρατορική τράπεζα, η τράπεζα Θεσσαλονίκης και η τράπεζα Αθηνών.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι στην Ξάνθη είχαν την έδρα τους πολλές εταιρίες ασφαλιστικές, όπως ασφάλειες ζωής, θαλάσσης, πυρός και δυστυχημάτων.

Η δε οικονομική ακμή της πόλεως γίνεται αντιληπτή και από το οργανωμένο εμπορικό επιμελητήριο που λειτουργούσε και είχε ως μέλη του Έλληνες χριστιανούς και οθωμανούς, μεσαίους και μεγαλοεμπόρους.

Το κυριότερο προϊόν της πόλεως ήταν ο περίφημος καπνός της Ξάνθης, ο καλούμενος «γιακά», γι' αυτό λειτουργούσε και εταιρεία μονοπωλίου καπνού. Στην πόλη είχαν παράλληλα και την κύρια εμπορική έδρα τους και διάφοροι καπνεμπορικοί οίκοι του εξωτερικού, όπως της Δρέσδης, της Οδησού, της Κωνσταντινουπόλεως, της Καβάλας κ.ά.

Οι κυριότεροι επαγγελματίες της Ξάνθης ήταν την περίοδο εκείνη οι εξής: έμποροι αεριούχων ποτών, εργοστασιάρχες λεμονάδος και γκαζόζας, αλευροποιοί, αμαξηλάτες, ανθρακέμποροι, αποστολείς – μεταφορείς, αντιπρόσωποι οίκων εισαγωγών – εξαγωγών, αρτοποιοί, αρχιτέκτονες, αρωματοποιοί, ιδιοκτήτες ατμόμυλων, βιβλιοπώλεις – βιβλιοδέτες και χαρτοπώλεις, γαλακτοπώλεις, έμποροι δερμάτων, δικηγόροι, edωδιμοπώλεις, εισαγωγείς – εξαγωγείς ελαίων, σαπουνιού, σισαμέλαιων και αλεύρων, έμποροι αποικιακών, έμποροι ετοιμών ενδυμάτων, έμποροι

νεωτερισμών, έμποροι υφασμάτων, εμπορομεσίτες, εμπορορράπτες, ιδιοκτήτες εταιρειών εμπορικών πληροφοριών, εστιάτορες, ιδιοκτήτες εταιρειών δημητριακών, ζαχαροπλάστες, έμποροι εργοστασίων ζύθου, ιδιοκτήτες θεάτρων π.χ. Απόλλων, ιατροί, έμποροι φύλλων καπνού, μεσίτες καπνού, εταιρείες καπνού, έμποροι υαλικών καφενοπώλεις, κεραμοποιοί, κουρείς, κρεοπώλεις, μάγειροι, έμποροι μετάλλων, έμποροι μηχανών ραπτικής, κυλωθροί, ξενοδόχοι, έμποροι ξυλείας, ξυλουργοί, οδοντίατροι, εργοστασιάρχες οινοπνευμάτων, οπλοποιοί, οπλοπώλεις, μαχαιροποιοί, πανδοχείς, παντοπώλεις, ποτοποιοί, σανδαλοποιοί, σιδηρουργοί, έμποροι σχοινικών, ιδιοκτήτες σισαμελαιόμυλων, τραπεζίτες, αργυραμοιβοί, υποδηματοποιοί, φαρμακοποιοί, φωτογράφοι – ζωγράφοι, χαλκουργείς, χρυσοχόοι, έμποροι ψιλικών και ωρολογοποιοί.